

конференції, 25-27 вересня 2003 г. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2003. – С.15-17. 5. Циткина Ф.А. Терминология и перевод (к основам сопоставительного терминоведения): Моногр. – Львов, 1988. – 162 с.

Олександр Ємець
м. Хмельницький, Україна

Стилістичне конвергенція у перекладі художнього тексту

У наш час, коли людина живе в інформаційному суспільстві і має справу з великим обсягом інформації, письменники і журналісти стикаються з проблемою, як привернути увагу читача, справити прагматичний ефект. Одним з прийомів створення прагматичного ефекту є прийом висунення. За визначенням І.В. Арнольд, *висунення (foregrounding)* розуміється як «способи формальної організації тексту, що фокусують увагу читача на певних елементах повідомлення» [1, с. 99]. Теорія висунення була сформульована вченими Празької лінгвістичної школи, зокрема Я. Мукаржовський вважав, що функцією поетичної мови є максимальна актуалізація висловлювання [2, с. 406]. Висунення забезпечує зв'язність тексту і разом з тим створює його естетичність.

Традиційно у стилістиці виділяють три типи висунення: 1) зчеплення (термін С. Левіна), 2) ефект ошуканого очікування (термін Р. Якобсона), 3) стилістична конвергенція (термін М. Ріффатера). Видатні лінгвісти Джеффі Ліч та Мік Шорт пропонують два інші типи висунення – паралелізм і девіацію (*deviation*), або відхилення [3, с. 39-44].

На наш погляд, паралелізм і зчеплення як типи висунення позначають однакові явища, а девіація може включати ефект ошуканого очікування, зокрема в анекдотах, гумористичних віршах, у такому стилістичному прийомі, як оксиморон: *handsome, nasty face* (Д. Томас) – *красиве, огидне обличчя*.

Наведені класифікації особливо не переглядалися і вважаються майже аксіомами. Проте, ми вважаємо, що такі стилістичні засоби, як алюзії та парадокс, особливо у сполученні з іншими виразовими засобами, також справляють значний прагматичний ефект. Тому інтертекстуальні алюзії та парадоксальні твердження, афоризми можуть створювати прийом висунення.

Найбільш складною стилістичною формою є такий тип висунення, як *стилістична конвергенція*. Майкл Ріффатер визначав стилістичну конвергенцію як накопичення різних стилістичних засобів, які додають експресивності один одному [4, с. 90-91]. У художньому тексті конвергенції об'єднують тропеїчні, фонетичні, синтаксичні

виразові засоби і базуються на високій концентрації цих засобів у певних фрагментах тексту.

Поняття стилістичної конвергенції (далі СК) присутнє у багатьох підручниках і монографіях зі стилістики, проте перекладацький аспект цього прийому детально не розглядався. Тому актуальність нашого дослідження полягає у визначенні способів перекладу стилістичних засобів у складі СК у залежності від компонентів конвергенції. Матеріалом дослідження є оповідання сучасних американських письменників, зокрема авторів оповідань жанру *flash fiction*, та роман видатного письменника Стівена Кінга «11.22.63». Переклад роману С. Кінга здійснено О. Красноком, а переклади коротких оповідань виконано моїми студентами і мною. Частково ці переклади були надруковані у журналі «Всесвіт», № 3-4 за 2016 рік.

Дж. Ліч та М. Шорт розглядають квантитативні та кваліфікативні аспекти висування. Зокрема, квантитативний аспект полягає у ненормованій частотності використання певних мовних елементів [3, с. 39-40]. Стилістична конвергенція являє собою виразний прояв квантитативного аспекту, оскільки базується на надмірності (*redundancy*) стилістичних засобів.

Детальна класифікація СК за мовними компонентами не є основним завданням нашої роботи. Проте у попередніх дослідженнях ми виділили тропеїчно-фонетичну, тропеїчно-синтаксичну та фонетично-синтаксичну СК [5, с. 46-55]. Дещо раніше російська дослідниця І.А. Соловейчик-Зільберштейн визначила наступні види СК: лексична, лексико-синтаксична, фонолексична, змішана [6, с. 6-8]. Змішаний вид СК включає концентрацію всіх різновидів виразових засобів – лексичних, фонетичних, синтаксичних. Як можна зрозуміти, дослідниця відносить до лексичних засобів тропи, що не зовсім логічно. Проте у цілому обидві класифікації мають спільні риси.

У досліджених і перекладених оповіданнях жанру *flash fiction* найчастіше зустрічається тропеїчно-синтаксична і лексико-синтаксична СК. Оповідання *flash fiction* є дуже популярними у США. Це твори обсягом 2-3 сторінки, серед авторів – дуже відомі письменники, як от: Джон Апдайк, Роберт Кувер, Дон Ші, Девіс Геліф. Характерною рисою СК у цих оповіданнях є те, що вони функціонують у сильних позиціях, особливо у кінцівках творів. Інша особливість полягає у тому, що сильні позиції об'єднані когезією, яка реалізується завдяки рамковому повтору. У перекладі такі особливості необхідно відтворити, адже когезія виявляє авторську інтенцію, авторську ідею.

В оповіданні Лі Уілсон “*Bullhead*” конвергенція функціонує у кінці твору. Вона невелика за обсягом – лише один абзац. Це своєрідний

підсумок подій у творі і роздуми про кохання: *Every story is true and a lie. The true part of this one is: Love and the memory of love can't be drowned. The lie part is that this is a good thing* [7, с. 100]. Ця СК може бути охарактеризована як тропеїчно-синтаксична: вона містить оксиморон (*true-lie*), метафору (*love can't be drowned*), антитезу і паралелізм (*The true part is; The lie part is*). Кінцевий абзац, його перше речення, повторює початкове речення твору *Every story is true and a lie*, що є рамковим повтором. Якщо перше речення тексту актуалізує перспекцію, то останній абзац – ретроспекцію і модальність. Одним із завдань у перекладі було відтворення оксиморона, який складається з двох різних частин мови: прикметника *true* та іменника *a lie*. Другим завданням було передати антитезу за допомогою двох протилежних за семантикою слів. Перший варіант перекладу включав використання антонімів: *Кожна історія є правдивою і брехливою*. Разом з тим у контексті оповідання слово *брехлива* є недоречним. В оповіданні мова йде про немолоду жінку, яка 50 років поспіль, щорічно бере напрокат човен і пливе на озеро, що виникло на місці будівництва дамби. Це озеро затопило її рідне місто, місце її кохання. Там вона кохалася з хлопцем, якого пам'ятає і любить все життя, але якого втратила. Ця романтична історія не є брехливою, і тому у перекладі я обрав інше, протилежне за значення слово «неправдива»: *Кожна історія є правдивою і неправдивою водночас* [8, с. 112]. Інші словосполучення як компоненти антитези у паралельних конструкціях *The true part* та *The lie part* перекладено антонімічними іменниками *правдивість* і *неправда*. Таким чином збережено парадоксальність твердження, його прагматичний ефект.

Роман Стівена Кінга «11.22.63» є одним з найкращих творів письменника і шедевром американської прози 21-го сторіччя. Одна з сильних позицій – початок – включає лексико-синтаксичну конвергенцію, що охоплює майже дві сторінки. Основні компоненти СК – це лексичні повтори, синтаксична анафора і паралелізм, а також антитеза. Початок роману є емоційним і іронічним водночас, оскільки оповідач, він же головний персонаж, веде внутрішній діалог з колишньою дружиною. Дружина звинувачувала Джейка у відсутності емоцій, з чим не зовсім погоджується Джейк. Подібність ситуацій підкреслюється паралельними конструкціями і анафорою: *I have never been what you'd call a crying man. – 'I have never seen you shed tears', she said [...] – I didn't cry when I saw her off. I didn't cry when I went back inside the little house* [9, с. 1]. Перекладач Олександр Красюк успішно відтворив синтаксичні засоби, використавши лексичну заміну (*have been* – *належав*): *Я ніколи не належав до тих, кого називають*

плаксіями. – *Я ніколи не бачила, щоб ти видушив із себе бодай сльозинку (додавання). – Я не плакав, коли дивився, як вона від'їжджає* [10, с. 9]. Хоча, на мій погляд, тут у перекладі деяка неточність: *saw her off* – проводжав, так ближче до оригіналу.

Також перекладач відтворив антитезу у другій половині СК, де головний герой доводить свою емоційність і здатність співчувати і плакати: *Not for long, but the tears came. – Недовго, але сльози пролилися*. Разом з тим ще одне речення з СК *But I'm not emotionally blocked* [9, с. 2] є частиною семантичного поля «Емоції», але у перекладі виглядає оксимороном, що не дуже виправдано: *Але я не є емоційно незворушним*. Більш доречним був би варіант: *Але не варто говорити, що я неспроможний на емоції*.

Які і вищезгадані твори, блискуче оповідання Девіда Геліфа “*My Date with Neanderthal Woman*” є також досить емоційним і дещо іронічним. Текст закінчується лексико-синтаксичною СК, невеликою за обсягом: *Yes, I know all the objections. Some couples are separated by decades, but we're separated by millennia. I like rock music and she likes the music of rocks. I'm modern Homo Sapiens and she's Neanderthal, but I think we can work out our differences if we try* [7, с. 111]. Основу конвергенції складають антитези та паралельні конструкції, проте перекладацькі труднощі створюються зворотним паралелізмом і грою слів (*rock music – music of rocks*). Надрукований у журналі «Всесвіт» переклад моєї студентки 5 курсу Оксани Кравець гру слів передає за допомогою певної компенсації. Замість каламбура зі словом *rock* О. Кравець використала контекстуальну багатозначність слова *важкий*: *Я люблю слухати важкий рок, а вона – тягати важкі камінці* [8, с. 111]. Проте зворотний паралелізм не збережено. В іншому перекладі Ольги Костюк гру слів компенсовано паронимасією: *Мені подобається рок, а вона любить рокіт каміння*. Гумористичний ефект збережено, але синтаксична конструкція не відтворена.

Сам заголовок оповідання “*My Date with Neanderthal Woman*” є прикладом висунення. Тому парадоксальна назва створює значний прагматичний ефект, і оксиморон як засіб реалізації парадоксу може вважатися видом висунення, особливо в рамках більшого контексту.

Таким чином, саме стислість оповідань жанру *flash fiction* висуває на перший план кінцівку, яка має важливе значення для письменника. Завдяки стилістичній конвергенції такі оповідання (або фрагменти роману, як у творі С. Кінга) відзначаються емоційністю, поетичністю. Перекладацький аспект СК у наведених прикладах полягає у передачі антитези, оксиморона, гри слів у цільовому тексті.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі перекладу СК у поетичних творах.

Література

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И.В. Арнольд. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 384 с.
2. Мукаржовский Я. Литературный язык и поэтический язык / Я. Мукаржовский // Пражский лингвистический кружок: Сборник статей. – М.: Прогресс, 1967. – С. 406-431.
3. Leech G.N. Style in Fiction: a linguistic introduction to English fictional prose / G.N. Leech, M. Short. – Harlow: Pearson Education Ltd, 2007. – 398 p.
4. Риффатер М. Критерии стилистического анализа: Пер. с англ. / М. Риффатер // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1980. – Вып. IX. Лингвистика. – С. 69-97.
5. Yemets A. Investigating Poeticalness of Prose / A. Yemets. – Saarbrucken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012. – 70 p.
6. Соловейчик-Зильберштейн И.А. Стилистическая конвергенция в ранней прозе Б. Пастернака / И.А. Соловейчик-Зильберштейн: Автореф. дис... канд. филол. наук. – М., 1995. – 22 с.
7. Flash Fiction Forward. 80 Very Short Stories. – New York: W.W. Norton and Company, 2006. – 238 p.
8. Уїлсон Л. Пам'ять. Оповідання / Л. Уїлсон // Весвіт. – 2016. – № 3-4. – С. 112.
9. King S. 11.22.63 / S. King. – London: Hodder & Stoughton, 2011. – 740 p.
10. Кінг С. 11.22.63 / С. Кінг; пер. з англ. О. Красюка. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 896 с.

Юлия Жукова

г. Ульяновск, Российская Федерация

Энергетическая терминология: способы образования и перевод

Известно, что основным требованием к языку научно-технической литературы является точное и четкое изложение, описание и объяснение фактов, отсутствие эмоциональной стороны передачи информации, а также недопущение произвольного толкования сущности предмета.

Необходимо отметить, что научно-технической литературе свойственно насыщение текста терминами и терминологическими словосочетаниями, что способствует точности и ясности изложения мысли – одного из основных принципов технического языка.

Верный перевод терминов как ключевых единиц специального текста является необходимым условием точности перевода всего специального текста. От правильности перевода зависит полная и точная передача смысла и содержания, как терминов, так и всего текста. Известно, что при работе с текстами по специальности у неспециалистов часто возникают трудности, связанные с правильным пониманием и переводом терминов.